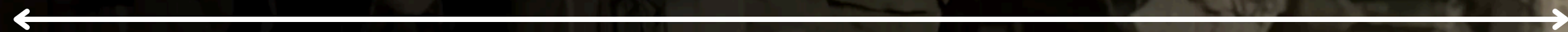

Татарська спадщина в соціокультурному просторі Острога: архітектурний та топонімічний виміри

Автор: Прит Евеліна Миколаївна

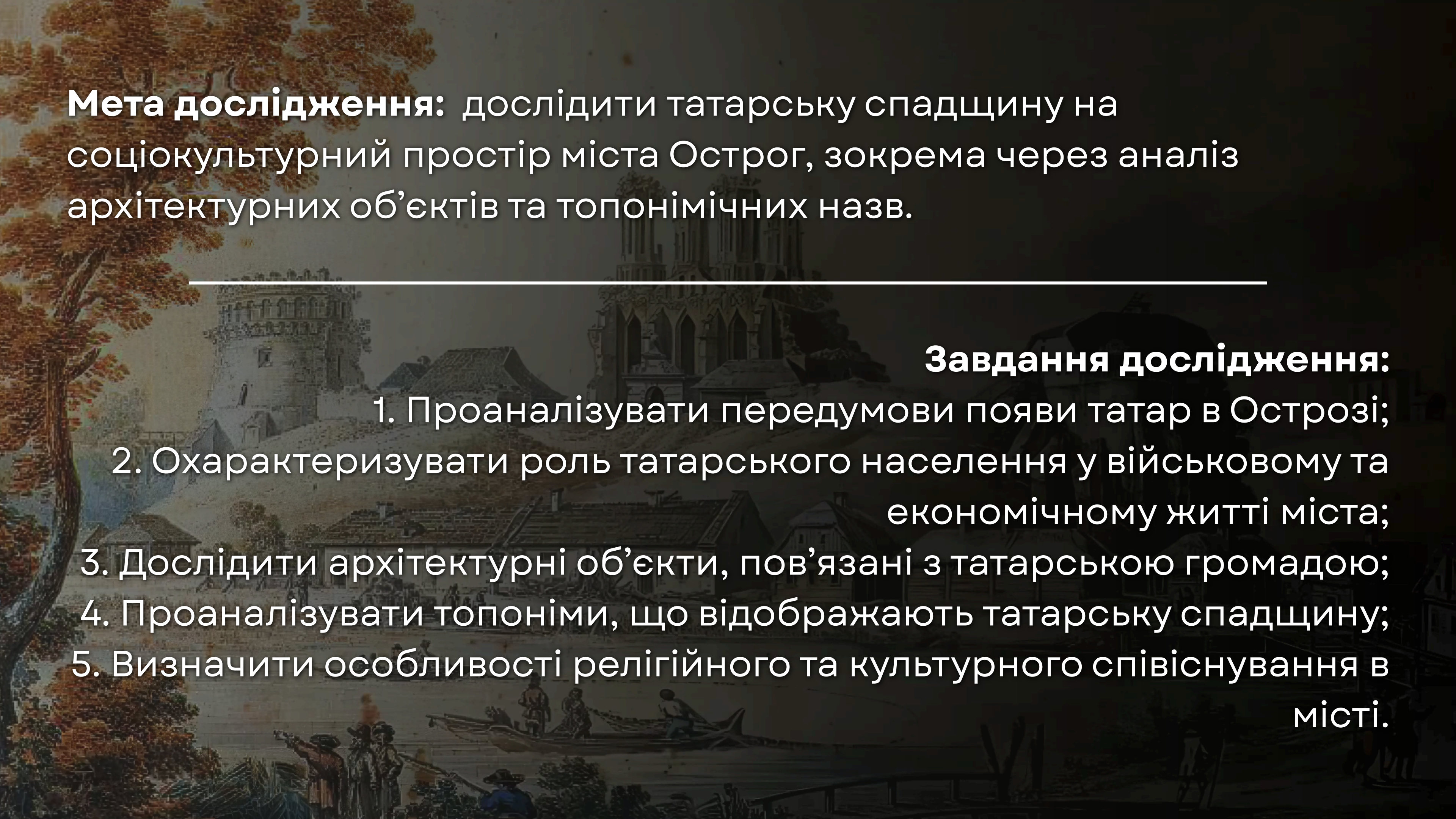
Заклад освіти: Обласний науковий ліцей в м. Рівне Рівненської обласної ради

Клас: 9

Територіальне відділення МАН: Рівненське територіальне відділення МАН

Населений пункт: м. Рівне

Керівник проекту: вчитель історії Омельчак Тетяна Анатоліївна

Мета дослідження: дослідити татарську спадщину на соціокультурний простір міста Острог, зокрема через аналіз архітектурних об'єктів та топонімічних назв.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати передумови появи татар в Острозі;
2. Охарактеризувати роль татарського населення у військовому та економічному житті міста;
3. Дослідити архітектурні об'єкти, пов'язані з татарською громадою;
4. Проаналізувати топоніми, що відображають татарську спадщину;
5. Визначити особливості релігійного та культурного співіснування в місті.

Поява татар на землях Волині

Татари – народ тюркського походження, який у XIV–XVIII століттях сформував на українських землях окрему групу «західних татар». Їхня поява на Волині була пов'язана як із військовими подіями, так і з переселеннями.

В Острозі татарська громада виникла на початку XVI століття після битви під Вишнівцем, коли князь Костянтин Острозький захопив полонених татар. З часом до них приєднувалися добровільні переселенці, які вступали на військову службу при княжому дворі.

Соціальний статус і заняття

Основною сферою діяльності татар була військова служба – вони входили до складу княжого війська та брали участь у захисті міста.

У XVIII столітті татари отримали шляхетський статус і служили в ординатському полку.

У господарському житті їхня роль була обмеженою: серед них траплялися лише окремі ремісники – ковалів і шевців. Попри це, у суспільстві їх високо цінували за відвагу, дисципліну та військову майстерність.

Архітектура – Татарська вежа

Татарська надбрамна вежа була важливим елементом оборонної системи Острога.

Вона контролювала в'їзд до міста з боку Звягеля та захищала підступи до укріплень.

Її розташування мало стратегічне значення для оборони міста.

Сьогодні вежа є символом присутності татарської громади та її військової ролі.

(сучасний вигляд)

Топоніміка міста

Татарська громада залишила слід у назвах міських територій.

Передмістя Татарське (Зарванське) було місцем їхнього проживання.

Вулиця Татарська є однією з найдавніших у місті та безпосередньо пов'язана з татарами.

Навіть після зникнення громади ці назви зберегли історичну пам'ять про неї.

На польській карті, датованій орієнтовно 1922–1924 роками, позначено Татарську вулицю (підписану польською мовою). У своїй роботі я додатково виділила об'єкти кольорами: червоним позначено Татарську вулицю, жовтим – територію, що охоплює вулицю, передмістя та вежу. Блакитним кольором показано приблизне розташування Татарського передмістя, а зеленим – Татарської вежі.

Варто зазначити, що розташування передмістя та вежі є умовним і визначене на основі історичних переказів та зіставлення з іншими картографічними матеріалами.

Релігійне життя – мечеть

Центром духовного життя татар була мечеть – перша мусульманська споруда на території Західної України.

Її було збудовано за сприяння князя Костянтина Острозького, що свідчить про високий рівень релігійної толерантності в місті.

Мечеть виконувала не лише релігійну, а й об'єднавчу функцію для громади.

Хоча вона була зруйнована у XVIII столітті, її існування є важливим доказом багатокультурності Острога.

Висновки

У результаті виконання проекту встановлено, що татарська громада відігравала важливу роль у військовому житті Острога та брала участь у захисті міста. Її діяльність вплинула на формування оборонної системи та залишила помітний слід в історичному розвитку міста.

Дослідження показало, що присутність татар відобразилася в архітектурних об'єктах і топоніміці, зокрема в існуванні Татарської вежі, Татарської вулиці та Татарського передмістя.

Особистий внесок автора полягає в аналізі історичних джерел і додатковій роботі з картою, що допомогло краще уявити розташування об'єктів, пов'язаних із татарською громадою.

Новизна дослідження полягає в узагальненні інформації про татарську громаду Острога та встановленні зв'язку між історичними подіями, архітектурою і сучасною топонімікою міста.

Отже, отримані результати підтверджують, що Острог був багатокультурним містом, у якому татарська громада відігравала важливу роль і залишила значну історичну спадщину.

Список використаних джерел:

1. Ostrog : Pas 47, Słup 43 : mapa operacyjna / Wojskowy Instytut Geograficzny. Warszawa, 1933. 1 map : col. URL: <https://freemap.com.ua/karty-ukrainy/polskie-karty/polskie-karty-kvadrat-p47s43/> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Атаманенко В. Топографія та населення Острога за інвентарем 1620 р. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії : зб. тез доповідей XLVIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Рівне, 30 квіт. 2024 р.). Рівне : МЕРУ, 2024. С. 27. URL: https://www.megu.edu.ua/sites/default/files/2024-08/Електронний_збірник_тез_Рівне_2024.pdf (дата звернення: 10.04.2026)
3. Лобода Т., Манько М. Татарська громада Острога (за матеріалами Державного історико-культурного заповідника м. Острога). Науковий вісник Національного музею історії України. 2018. Вип. 3. С.256. URL: <http://visnyk.nmiu.org/index.php/nv/article/view/220> (дата звернення: 10.04.2026).
4. Острог: назви вулиць та місцевостей // Острог. Острів духу : історико-краєзнавчий ресурс. URL: <http://20th.ostrohhistory.info/names/> (дата звернення: 10.04.2026).
5. Острозька мечеть // Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Острозька_мечеть (дата звернення: 10.04.2026).
6. Пам'ятки архітектури // Острозька міська рада : офіційний сайт. URL: <https://ostroh-rada.gov.ua/pamyatky-arkhitektury.html> (дата звернення: 10.04.2026).
7. План міста Острога 1847 року // Прадідівська слава : база даних українських пам'яток і визначних місць. URL: https://www.pslava.info/OstrogM_1847OstrogPlan,304089.html (дата звернення: 10.04.2026).
8. Татарська надбрамна вежа (Острог) // Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Татарська_надбрамна_вежа_\(Острог\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Татарська_надбрамна_вежа_(Острог)) (дата звернення: 10.04.2026).

Дякую за увагу